

Handreiking oude bosgroeiplaatsen

Handreiking bij de instructieregel
oude bosgroeiplaatsen

Datum: 23-04-2024

Referentie: UTSP-389271259-4947

Inhoud

Handreiking bij de instructieregel oude bosgroeiplaatsen	1
Handreiking oude bosgroeiplaatsen	1
Inleiding	3
Wat is een oude bosgroeiplaats?	3
Waarvoor deze handreiking?	3
Voor wie is de instructieregel?	3
Onderzoek naar oude bosgroeiplaatsen	4
Andere beschermingsregels	4
Bescherming van oude bosgroeiplaatsen	5
Instructieregel bescherming oude bosgroeiplaatsen.....	5
Toepassing instructieregel	7
Check kaartmateriaal	7
Uitvoeren onderzoek naar aanwezige waarden	8
Oude bosgroeiplaatsen in het omgevingsplan	14
Voorbeelden van planregelingen	15
Doeleindeomschrijving in de regels in een Omgevingsplan.....	15
Gebruiks-, en bouwregels	15
Regels betreffende werken en werkzaamheden	16
Ontheffing instructieregel en ontheffing voor experimenten	17
Samenhang met overig beleid en regelgeving	17
Bescherming NNN	17
Activiteitenregels houtopstanden	17

Inleiding

Handreiking instructieregel

■ Wat is een oude bosgroeiplaats?

Een oude bosgroeiplaats is een plaats waar sinds het begin van de 19^e eeuw bos aanwezig is. Deze bossen zijn waardevol vanwege de daar aanwezige bijzondere natuurwaarden, de bovengrondse maar ook juist de ondergrondse biodiversiteit die kenmerkend is voor deze plaatsen. Deze natuurwaarden zijn onvervangbaar door de lange ontwikkelingstijd. Er zijn vaak soorten aanwezig die in jongere bossen ontbreken. Het gaat dus niet om de leeftijd van de aanwezige bomen maar om de duur dat ter plekke zo goed als onafgebroken bos aanwezig is geweest. In de provincie Utrecht zijn oude bosgroeiplaatsen beschermd: bos op oude bosgroeiplaatsen moet bos blijven. In de omgevingsverordening is de volgende definitie opgenomen voor oude bosgroeiplaatsen.

"Oude bosgroeiplaats:

gronden met actueel bos waarop in 1832 een bosgroeiplaats met bos, dennenbos of heide met struiken aanwezig was en waarop sindsdien een bosgroeiplaats aanwezig is geweest, dan wel locaties met actueel bos waarop al meer dan 150 jaar een bosgroeiplaats aanwezig is en die in het informatiebestand als oude bosgroeiplaats zijn aangewezen."

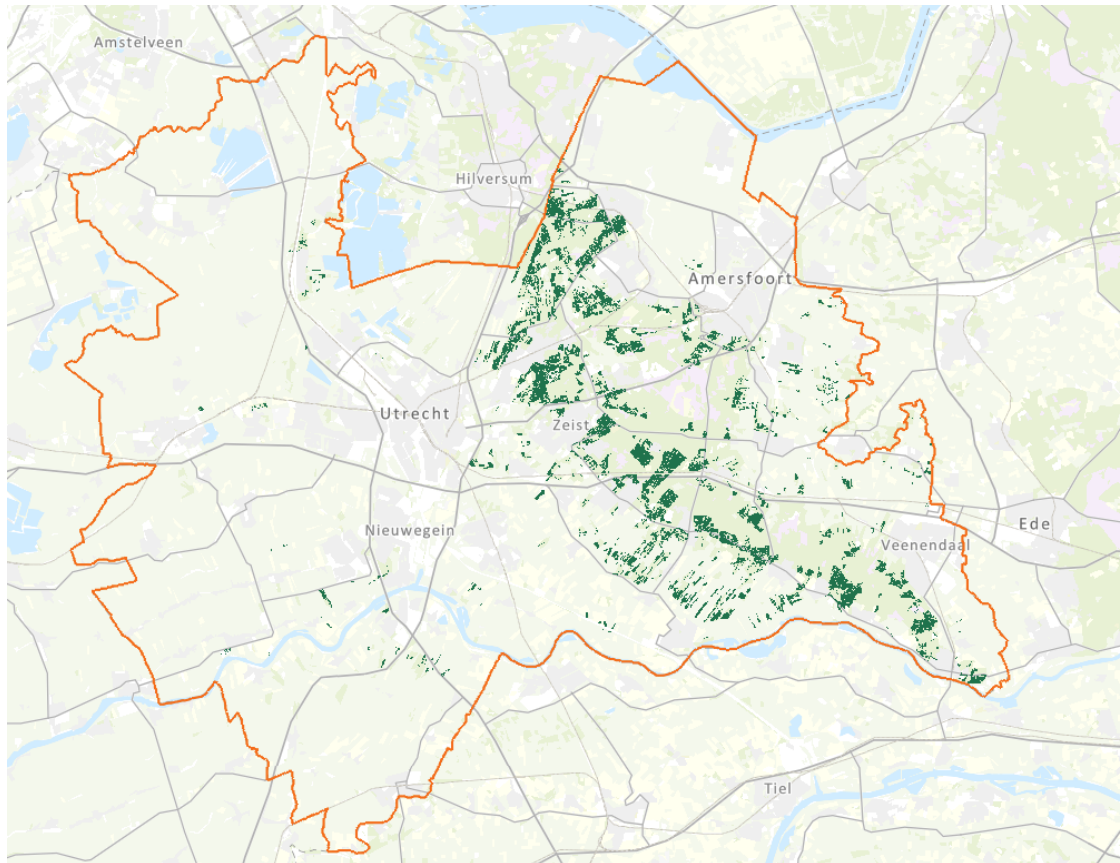
Oude bosgroeiplaatsen zijn de laatste refugia voor boshabitatsoorten en vormen daarmee het tijdsvenster naar meer complete bosecosystemen uit het verleden. Daarbij moet niet alleen aan bomen, hogere planten en mossen worden gedacht, maar aan alle planten en diergroepen, ook die niet direct zichtbaar zijn (bodemfauna). De oude bosgroeiplaatsen zijn in de afgelopen eeuw in oppervlakte steeds verder afgenomen en gefragmenteerd geraakt. Daarom dragen de nog resterende oude bosgroeiplaatsen allereerst bij aan het veiligstellen van populaties van karakteristieke soorten van bosecosystemen. Op het Omgevingsloket is de begrenzing van de oude bosgroeiplaatsen weergegeven.

■ Waarvoor deze handreiking?

De handreiking is een praktisch hulpmiddel voor de toepassing van de instructieregel bescherming waardevolle houtopstanden – oude bosgroeiplaatsen die is opgenomen in de omgevingsverordening van de provincie Utrecht. Hoe bepaal je of je bij een ruimtelijke ontwikkeling rekening moet houden met de provinciale regelgeving rondom oude bosgroeiplaatsen? En hoe moet je in het omgevingsplan rekening houden met de bijzondere waarden van oude bosgroeiplaatsen? Kan de ontwikkeling zoals de aanleg van een fietspad op die plaats doorgaan? Of moet worden uitgeweken naar een andere plek?

■ Voor wie is de instructieregel?

Deze handreiking is bestemd voor gemeenten, initiatiefnemers en hun adviseurs. De gemeente is het bevoegd gezag voor het vaststellen van het omgevingsplan. Als er overleg gewenst is, is voor de initiatiefnemer de gemeente het aangewezen loket. Bij het voornemen nieuwe activiteiten in oude bosgroeiplaatsen mogelijk te maken of toe te staan, nemen gemeenten contact op met de provincie in het kader van het vooroverleg. In de handreiking bij de omgevingsverordening staat beschreven wanneer dit kan plaatsvinden en op welke wijze.

Figuur 1 Oude bosgroeiplaatsen in de Provincie Utrecht

Onderzoek naar oude bosgroeiplaatsen

In opdracht van de Provincie Utrecht is ten behoeve van het Strategisch bosbeleid in 2021 door Wageningen Environmental Research (WENR) onderzoek gedaan naar de oude bosgroeiplaatsen in de provincie Utrecht. Dit onderzoek is gebaseerd op oud kaartmateriaal en de laatste bosstatistiek. Daarnaast is aangegeven wat de te beschermen waarden zijn in oude bosgroeiplaatsen en zijn aanbevelingen gedaan voor het beheer. Resultaten van dit onderzoek, onder andere een geactualiseerde kaart en criteria voor de ecologische beoordeling, zijn neergelegd in het rapport "Oude bosgroeiplaatsen in de provincie Utrecht" van Bijlsma en Koop, uit 2022, dat ten grondslag is gelegd aan de nieuwe instructieregel.

Andere beschermingsregels

Vanuit de bescherming van natuurwaarden kunnen ook andere beschermingsregels van toepassing zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), van Natura-2000 gebieden, en van beschermde dier- en plantensoorten. Naast deze handreiking voor de oude bosgroeiplaatsen is door de provincie Utrecht ook een handreiking uitgewerkt voor de bescherming van het NNN en is er een handreiking voor beschermde weidevogelkerngebieden. Daarnaast is er een meer algemene handreiking bij de omgevingsverordening geschreven voor gemeenten.

Bescherming van oude bosgroeiplaatsen

Via de houtopstandenregels die gelden voor de kap en herbeplanting (activiteitenregels) zijn oude bosgroeiplaatsen al langere tijd beschermd. Deze regels zijn vastgelegd in de beleidsregels natuur en landschap (Bnl). Zo is bepaald dat er bij een oude bosgroeiplaats niet met een maatwerkvoorschrift wordt afgeweken van de verplichting tot herbeplanting en ook niet voor der verplichting tot herbeplanting op dezelfde grond. Ook is er op deze locaties in beginsel sprake van bijzondere natuurwaarden waarvoor een maatwerkvoorschrift met een kapverbod kan worden gesteld. Kort gezegd: wat bos is, moet op die plek bos blijven.

Het op 11 mei 2022 door Provinciale Staten vastgestelde Strategisch bosbeleid constateert een gat in de bescherming van oude bosgroeiplaatsen. Zowel de regels over houtopstanden, kleine landschapselementen en het NNN bieden geen of onvoldoende bescherming tegen aantasting van de bijzondere aan oud bos gebonden waarden van oude bosgroeiplaatsen, vooral als het gaat om relatief kleine ingrepen. Ook werd geconstateerd dat initiatiefnemers vaak in een vrij laat stadium aanlopen tegen de beschermingsregels uit de Bnl.

In het Strategisch bosbeleid is opgenomen dat oude bosgroeiplaatsen beschermingswaardig zijn. Het gaat dan om de aan oude bosgroeiplaatsen gebonden waarden, zoals boven- en ondergrondse biodiversiteit. Deze bescherming wordt geregeld via het ruimtelijk spoor, door het opnemen van een instructieregel opgenomen in de 1^e wijziging van de Omgevingsverordening. Deze instructieregel is per 1 maart 2024 in werking getreden.

De instructieregel vraagt bij de voorbereiding van een plan een aantal zaken van de gemeenten:

1. Een check te doen op het kaartmateriaal om de leeftijd en langdurige aanwezigheid van de bosgroeiplaats te bevestigen.
2. Het nader onderzoeken en in beeld brengen van de oude bosgroeiplaats en de daar aanwezige waarden.
3. Aan de hand van dit onderzoek een deugdelijk gemotiveerde planregeling vast te stellen door de gemeenteraad die strekt tot bescherming en instandhouding van die bosgroeiplaats.

Instructieregel bescherming oude bosgroeiplaatsen

Instructieregels zijn regels aan gemeenten en waterschappen over de manier waarop een bestuursorgaan taken en bevoegdheden kan uitoefenen. Provinciale instructieregels worden opgenomen in de omgevingsverordening en sturen op de inhoud en motivering van een omgevingsplan. De gemeenteraad moet bij het vaststellen van een omgevingsplan aan de instructieregels in de omgevingsverordening voldoen. Ook bij een projectbesluit of bij het verlenen van een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit, moet aan de instructieregels worden voldaan. Dit komt doordat in de zogenoemde schakelbepaling in artikel 1.4 van de omgevingsverordening, is bepaald dat op de plekken in de omgevingsverordening waar "omgevingsplan" staat ook een projectbesluit of een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit moeten worden gelezen.

Artikel 1.4 Schakelbepaling

In deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt onder een omgevingsplan mede verstaan:

- a. een projectbesluit; en*
- b. een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit.*

De instructieregel is opgenomen in de omgevingsverordening van de provincie Utrecht in art 6.13 en luidt als volgt.

Artikel 6.13 Instructieregel bescherming waardevolle houtopstanden - oude bosgroeiplaatsen

- 1. Een omgevingsplan dat betrekking heeft op locaties binnen Waardevolle houtopstanden - oude bosgroeiplaatsen bevat regels die strekken tot bescherming en instandhouding van op de locatie van die oude bosgroeiplaats aanwezige waarden.*
- 2. De motivering van een omgevingsplan bevat een beschrijving van de op de oude bosgroeiplaats aanwezige waarden én een beschrijving van de wijze waarop in het plan met deze waarden rekening is gehouden.*

Deze instructieregel vraagt van gemeenteraden bij de voorbereiding van het plan dat betrekking heeft op een oude bosgroeiplaats, deze oude bosgroeiplaats en de daar aanwezige waarden nader te onderzoeken en in beeld te brengen. Aan de hand van dit onderzoek wordt, deugdelijk gemotiveerd, een planregeling vastgesteld die strekt tot bescherming en instandhouding van die oude bosgroeiplaats.

Toepassing instructieregel

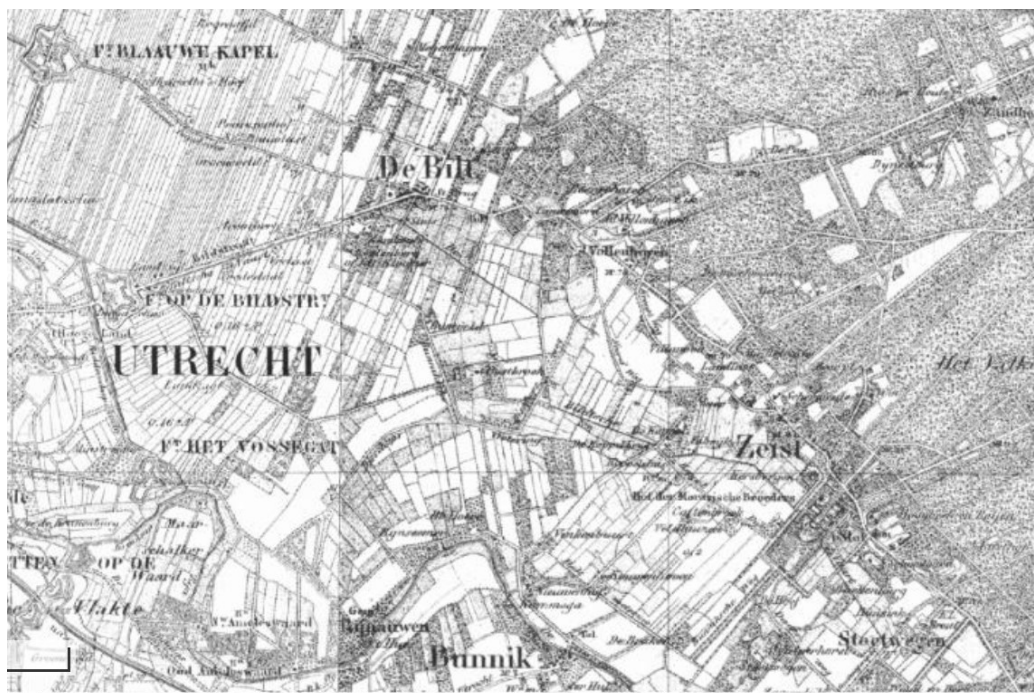
In de onderstaande paragrafen wordt beschreven hoe het onderzoek naar de op de oude bosgroeiplaats aanwezige waarden moet worden uitgevoerd.

Check kaartmateriaal

Bij de totstandkoming van het overzicht met oude bosgroeiplaatsen is gebruik gemaakt van kaartmateriaal uit twee perioden, namelijk de oudste kadastrale kaart van 1832 en de huidige topografische kaart. Er is geen sprake van een oude bosgroeiplaats als de locatie van een groeiplaats tussentijds een ander landgebruik heeft gekend dan bos, zoals bouwland, weiland of heide.

WENR heeft in hun onderzoek voor een aantal oude bosgroeiplaatsen gecheckt of er sprake is geweest van een tijdelijk ander landgebruik, door ook de tussenliggende topografische kaarten te analyseren. Deze oude bosgroeiplaatsen, vaak meerdere oude bosgroeiplaatsen bij elkaar en daarom oude bosgroeiplaatscomplexen genoemd, zijn beschreven in het rapport zelf. In paragraaf 3.3 van dat rapport zijn deze terug te vinden inclusief de precieze afbakening.

Het is dus belangrijk om een check te doen of de locatie terecht is aangewezen als oude bosgroeiplaats. Ook op de boscomplexen die zijn beschreven in het WENR rapport, omdat mogelijk voor de onderzoekers niet al het bruikbare kaartmateriaal toegankelijk was. Om te checken of de betreffende locatie onafgebroken bos is geweest kan gebruik worden gemaakt van gratis online applicaties zoals [Topotijdreis](#). Ook op de provinciale GEO-viewer [Atlas](#) zijn historisch kaartmateriaal en historische luchtfoto's beschikbaar. De historisch geografische kaart van 1832 is beschikbaar via [HISGIS](#). Met dit kaartmateriaal kun je opeenvolgende versies van de topografische kaart bekijken en vaststellen of er sprake is geweest van ander landgebruik dan bos. Een locatie aangeduid als oude bosgroeiplaats kan alleen vervallen als aannemelijk kan worden gemaakt dat de locatie tussentijds een ander landgebruik heeft gekend.

Figuur 2 Topografisch militaire kaart 1850

Kanttekening daarbij is dat het wel echt aannemelijk moet zijn dat het om een ander gebruik gaat. Een luchtfoto waarop te zien is dat ter plekke geen bos aanwezig is kan bijvoorbeeld een momentopname zijn waarbij de houtopstand geveld is. Wanneer daarop weer een nieuwe houtopstand wordt ingeplant kan niet gesproken worden van een ander gebruik, zoals bouwland, weiland of heide.

Daarnaast zijn er ook percelen die op de kaart van het Kadaster uit 1832 aangeduid als 'heide met struiken', 'terrein van vermaak' of 'strubbenbos' (kreupelbos). Of op de historische kaart van 1832 staan aangegeven als heide met struiken, geclassificeerd als Oude bosgroeiplaats omdat hier in de praktijk ook strubbebos aanwezig kon zijn. Zie voor meer details hierover het rapport van WENR.

Uitvoeren onderzoek naar aanwezige waarden

De instructieregel vraagt de betreffende gemeente om onderzoek te doen naar de aanwezige waarden op de betreffende oude bosgroeiplaats. Het gaat om specifiek aan oude bosgroeiplaatsen verbonden waarden. Vervolgens vraagt de instructieregel aan de hand van dit onderzoek een planregeling vast te stellen die strekt tot bescherming en instandhouding van de oude bosgroeiplaats.

De aanwezige waarden op de oude bosgroeiplaats kunnen op vier verschillende niveaus worden onderverdeeld. Het gaat om:

- a) de combinatie type bos op type oude bosgroeiplaats
- b) omvang, landschappelijke context en samenhang
- c) karakteristieke flora
- d) natuurlijk reliëf, bodem en historische kenmerken.

Deze worden hieronder toegelicht, aan de hand van het WENR rapport.

Ad 1) De combinatie type bos op type oude bosgroeiplaats

De oude bosgroeiplaatsen die in beeld zijn gebracht betreffen bijna allemaal historische **loofbos**groeiplaatsen. Wanneer zich daar actueel inheems loofbos bevindt, is dat een ecologische kernwaarde. Het kan echter ook gaan om andere combinaties die verschillen in ecologische waardering. Zie daarvoor tabel 3.2. Naarmate de statuscode in deze tabel oploopt, neemt de ecologische waarde af. Uitheemse loof- of naaldbossen op oude grove-dennengroeiplaatsen staan daarbij onderaan. Dit betekent niet dat deze oude bosgroeiplaats weinig of geen waarde heeft, maar het zegt wel iets over de waarschijnlijkheid van de aanwezigheid van waarden op de andere drie niveaus.

Tabel 3.2 overgenomen uit R.J. Bijlsma & H.G.J.M. Koop, 2022. Ordening van de verschillende typen oude bosgroeiplaatsen.

Status	Statuscode	Omschrijving
Hoog	1	Inheems loofbos met continuïteit in voorkomen vanaf 1832 (oudbos=1 of 7), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid van bosstat=6).
	2	Inheems loofbos ontwikkeld op 'rijke' heide (veelal heide met struiken/strubben) volgens de kadastrale kaart van 1832 (oudbos=2), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid van bosstat=6).
Midden	3	Inheems loofbos ontwikkeld uit dennenbos volgens de kadastrale kaart van 1832 (oudbos=3), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid bosstat=6).
	4	Grove dennenbos op een oude loofbosgroeiplaats (oudbos=4), met een check op hoofdboomsoort grove den (aanwezigheid bosstat=4).
	5	Grove dennenbos op een oude grove-dennengroeiplaats (oudbos=5), met een check op hoofdboomsoort grove den (aanwezigheid bosstat=5).
Laag	6	Overige uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude loofbosgroeiplaatsen (aanwezigheid bosstat=6 of 8).
	7	Overige uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude grove-dennengroeiplaatsen (aanwezigheid bosstat=7 of 9).

Ad 2) Omvang, landschappelijke context en samenhang

Omvang

Relatief grote, aaneengesloten vlakken oude bosgroeiplaats hebben een hoge ecologische waarde. Om de grootte concreet te maken is voor verschillende bostypen het minimum structuurareaal (MSA) bepaald. Binnen dit MSA is het aannemelijk dat er voldoende plek aanwezig is voor bosdynamiek zoals verjonging en aftakeling, en daarmee een duurzaam functioneren. De MSA's per bostype zijn weergegeven in tabel 3.1 van het WENR onderzoek.

Landschappelijke context

Vanuit de Oude bosgroeiplaatsen beredeneerd is het aansluitend voorkomen van oude dennenbossen extra waardevol, omdat in de lichtrijke grove dennenbossen uitbreiding kan plaatsvinden van loofboomsoorten en oud-bossoorten. Ook als de oude bosgroeiplaats kleiner is dan het MSA is bovenstaande nog steeds een gunstige context.

Samenhang

In natuurgebieden zijn gradiënten ecologisch zeer waardevol. Met gradiënten worden overgangen bedoeld van voedselrijk naar voedselarm en van droog naar nat. In het geval van oude loofbossen kan het gaan om natuurlijke bosgemeenschappen die volgens bovengenoemde overgangen naast elkaar voorkomen, of oude loofbossen die voorkomen in samenhang met korte vegetaties zoals heide en schrale graslanden.

Ad 3) Karakteristieke flora

Elk bostype heeft karakteristieke soorten. In het geval van oude bosgroeiplaatsen gaat het enerzijds om oud-bossoorten en anderzijds om soorten van mantel- en zoomvegetaties van de betreffende bosgemeenschappen. De oud-bossoorten hebben (bijna) per definitie verbinding met inheemse loofbostypen. Alle kenmerkende bos-gerelateerde soorten zijn hierbij van belang. De plantensoorten gebonden aan mantel- en zoomvegetaties, ook wel bosrandsoorten genoemd, zijn vaak alleen nog aanwezig langs wegen en paden langs en door oude bosgroeiplaatsen. Landelijk zijn deze soorten sterk achteruitgegaan, denk aan hengel, valse salie en havikskruiden. Het gaat om 16 verschillende bosrandsoorten die in bijlage 3 van het WENR-rapport zijn weergegeven.

Hoe groter het aantal karakteristieke soorten van oude bosgroeiplaatsen en hoe groter de spreiding van deze soorten binnen de oude bosgroeiplaats, hoe hoger de ecologische waardering van de bosgroeiplaats. Ten behoeve van het WENR-onderzoek zijn gegevens uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) gebruikt waarin een selectie is gemaakt van de karakteristieke soorten waar het om gaat. Deze gegevens kunnen gebruikt worden in het onderzoek naar de waarden van de betreffende oude bosgroeiplaats. Let op, gegevens uit NDFF geven een indicatie van welke soorten mogelijk zijn aan te treffen, maar zijn mede afhankelijk van of en met welke intensiteit monitoring is uitgevoerd. Daarom moet er altijd ter plaatse gekeken worden naar de aanwezige karakteristieke bossoorten

Ad 4) Natuurlijk reliëf, bodem en historische terreinkenmerken

Natuurlijk reliëf

Bossen met een natuurlijk reliëf zijn ecologisch bijzonder waardevol. Het reliëf is belangrijk voor hydrologische processen en het voorkomen van flora en fauna. Een ongestoord reliëf betekent dat al geruime tijd het samenspel tussen reliëf en hydrologie en het voorkomen van flora en fauna heeft kunnen plaatsvinden.

Bodem

Naast het natuurlijk reliëf hebben oude bosbodems een karakteristieke bodemfauna en vaak ook een langlevende zaad en sporenvorrade (diasporenbank). Liggend hertschooi, een bosrandsoort, kan bijvoorbeeld meer dan 100 jaar als kiemkrachtig zaad in de zaadbank voorkomen. De karakteristieke fauna en diasporenbank maken de oude bosgroeiplaats ecologisch belangrijk. Een oude bosgroeiplaats is niet hetzelfde als een ongestoorde bodem. Ongestoorde bodems komen in Nederland nauwelijks voor. Ongeacht de historische verstoring van bodems door bijvoorbeeld ploegen na een velling, zijn oude bosbodems *an sich* ecologisch belangrijk.

Historische kenmerken

Als laatste zijn historische terreinkenmerken ecologisch waardevol. Oude infrastructuur, (leem)kuilen en boswallen fungeren binnen oude bossen vaak als refugia of corridor voor relatief licht minnende karakteristieke soorten, zowel flora als kleine fauna. Daarnaast dragen de aanwezigheid van hakhout(stoven), zeer dikke bomen en eikenclusters bij aan de natuurwaarde van oude bosgroeiplaatsen. Dit soort kenmerken zijn alleen door veldwerk inzichtelijk te maken. Het Actueel Hoogtebestand (AHN3) kan behulpzaam zijn bij zowel het traceren van natuurlijke reliëf (wallen, greppels, etc.) als historische terreinkenmerken.

Ecologische beoordeling en bescherming

Een aantal van de hierboven opgesomde ecologische waarden is voor een aantal oude bosgroeiplaatscomplexen in beeld gebracht, zoals beschreven in paragraaf 3.3 van het WENR rapport.

Hieronder volgt een checklist voor het in beeld brengen van de ecologische waarden op de verschillende benoemde niveaus. Wanneer de waarden in beeld zijn gebracht kan vervolgens een planregeling worden opgesteld die voorziet in bescherming en instandhouding van de aanwezige waarden van de oude bosgroeiplaats.

Combi type bos/bosgroeiplaats (volgens tabel 3.2 WENR rapport)	Ecologische waarde	Toelichting
Oude loofbosgroeiplaats met actueel inheems loofbos	Hoog	Check aanwezigheid uitheems loofbos ter plekke
Inheems loofbos ontwikkeld uit dennenbos	Midden	Check aanwezigheid uitheems loofbos ter plekke
Grove dennenbos op oude loofbosgroeiplaats of grove dennenbosgroeiplaats	Midden	Check op afwezigheid uitheems loofbos ter plekke
Uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude loofbosgroeiplaats	Laag	
Uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude grove dennenbosgroeiplaats	Laag	

Omvang, landschappelijke context, samenhang	Ecologische waarde	Toelichting
Oude bosgroeiplaats gelijk of groter dan MSA	Hoog	Check tabel 3.1 WENR rapport voor MSA per bostype
Oude loofbosgroeiplaats ingebed in dennenbos voorkomend vanaf 1832, door omvorming ontstaan uit oude bosgroeiplaats vanaf 1832 of loofbos met inheemse boomsoorten	Ecologische meerwaarde	
Oud loofbos voorkomend in samenhang met andere bostypen op de gradiënt voedselarm-voedselrijk of nat-droog, of in combinatie met korte vegetaties	Hoog	

Karakteristieke flora	Ecologische waarde	Toelichting
-----------------------	--------------------	-------------

Voorkomen oud-bossoorten	Ecologische meerwaarde	Altijd in het veld checken,
Voorkomen bosrandsoorten	Ecologische meerwaarde	Altijd in het veld checken, NDFF bestand bij rapport kan behulpzaam zijn

Natuurlijk reliëf, bodem, en historische kenmerken	Ecologische waarde	Toelichting
--	--------------------	-------------

Aanwezigheid natuurlijk reliëf	Ecologische meerwaarde	
Voorkomen oude bosbodem	Hoog	Per definitie aanwezig indien de check met topografische kaarten niet een oude bosgroeiplaats heeft uitgesloten
Aanwezigheid historische terreinkenmerken	Ecologische meerwaarde	Altijd in het veld checken. De AHN kan behulpzaam zijn in het lokaliseren van greppels, wallen, etc.

Enkele voorbeelden van hoe aanwezige waarden te beschermen:

- e) Ontzien van locaties van oud bossoorten en bosrandsoorten door er niet overheen te rijden of anderszins te beschadigen of te vernielen
- f) Geen permanente barrières toevoegen zoals fietspaden waardoor de verspreiding van oud bossoorten niet meer mogelijk is, en geen bestaande barrières uitbreiden
- g) Niet vergraven van greppels en wallen zijnde historische terreinkenmerken
- h) Het natuurlijk reliëf niet aantasten door grondverzet
- i) De bodem zo min mogelijk beschadigen. Bijvoorbeeld door het aantal rijbewegingen te beperken door te werken met vaste rijpaden voor oogstmachines.

Oude bosgroeiplaatsen in het omgevingsplan

Binnen locaties die zijn aangewezen als oude bosgroeiplaatsen moet worden voldaan aan de instructieregel. In het omgevingsplan moeten regels worden opgenomen die de waarden op een oude bosgroeiplaatslocatie beschermen en in stand houden. In eerste instantie moet worden gekeken hoe de bestaande functie en regels voor de betreffende locaties kunnen worden aangepast zodat ze de oude bosgroeiplaats waarden op de locatie beschermen en in stand houden. In de handreiking Omgevingsverordening is opgenomen in welke gevallen en op welke momenten de provincie moet worden betrokken.

De instructieregel vraagt om in het omgevingsplan regels op te nemen die strekken tot bescherming en instandhouding van de daar aanwezige (aan oude bosgroeiplaatsen gebonden) waarden. Dat betekent dat de planologische mogelijkheden op die locatie zodanig moeten worden beperkt dat geen omgevingsplanactiviteiten mogelijk zijn die de aanwezige waarden kunnen schaden en daarnaast ook juist om regels op te nemen die zien op het in stand houden van de aanwezige waarden.

Bij het bepalen van aantasting voor nieuwe of gewijzigde activiteiten worden de maximale planologische mogelijkheden van het omgevingsplan, inclusief legale activiteiten (verleende vergunningen), vergeleken met de maximale aantasting die de omgevingsplanactiviteiten van het nieuwe plan of van de vergunning mogelijk maken.

Ook moeten in het plan regels worden opgenomen om de aanwezige (aan oude bosgroeiplaatsen gebonden) waarden in stand te houden. Daarmee wordt bedoeld dat de aanwezige waarden duurzaam (tot in de verre toekomst) ter plaatse kunnen blijven bestaan. In de motivering van het omgevingsplan moet verder worden ingegaan op de instandhouding van de aan de oude bosgroeiplaatsen gebonden waarden. Ook wanneer geen sprake is van nieuwe of gewijzigde activiteiten moet het omgevingsplan voorzien in regels die ervoor zorgen dat de aan de oude bosgroeiplaats gebonden waarden in stand worden gehouden.

Niet alleen de specifieke locatiegebonden regels, maar ook de algemene regels in een omgevingsplan moeten voldoen aan de Instructieregel Oude bosgroeiplaatsen. Als volgens die regels immers alsnog schadelijke activiteiten mogelijk zouden zijn zou de duurzame instandhouding van de oude bosgroeiplaats alsnog bedreigd kunnen worden. Bij een nieuw omgevingsplan beoordeelt de gemeenteraad of de al bestaande en gewenste nieuwe mogelijkheden, zoals gebruik en werkzaamheden, in overeenstemming zijn met de instructieregels. De bescherming van de oude bosgroeiplaats moet worden afgestemd op de aanwezige waarden.

Een initiatiefnemer levert de relevante onderzoeken aan bij de gemeente. De gemeente is verantwoordelijk voor een belangenafweging en is het bevoegd gezag voor het vaststellen van een omgevingsplan of het verlenen van een omgevingsvergunning. De provincie biedt een adviesrol via bijvoorbeeld de intake- en omgevingstafels en heeft de mogelijkheid het wettelijk instrumentarium in te zetten als een omgevingsplan wordt vastgesteld dat in strijd is met de provinciale belangen die zijn opgenomen in de omgevingsverordening.

Voorbeelden van planregelingen

Deze paragraaf bevat voorbeelden van planregelingen die kunnen worden toegepast op oude bosgroeiplaatsen. In deze voorbeelden zijn allerlei mogelijkheden opgenomen voor de beschrijving en bescherming van verschillende waarden die aanwezig kunnen zijn op een locatie van een oude bosgroeiplaats en verschillende mogelijkheden voor beschermende regels. De planregeling zal op basis van het onderzoek naar de aanwezige waarden worden afgestemd op de waarden voor de specifieke locatie in het plangebied.

Doeleindeomschrijving in de regels in een Omgevingsplan

In de doelomschrijving van de regel staat omschreven wat de bedoeling is met de gronden waaraan de functie is toegedeeld. Bij het toedelen van een functie "Oude bosgroeiplaats", kan in de regels over die functie kort worden beschreven voor welk gebruik de gronden zijn bedoeld. Daarbij kan ook worden vermeld welke waarden op die gronden aanwezig zijn. Een uitgebreidere beschrijving, waaronder een weergave van het uitgevoerde nadere onderzoek, kan worden opgenomen in de toelichting op het plan. Een voorbeeld van een dergelijke omschrijving vindt u hieronder:

VOORBEELD

De gronden met functie "oude bosgroeiplaats" worden gebruikt voor de bescherming en instandhouding van de hier aanwezige waarden. Dit betreft onder meer de aanwezigheid van inheemse autochtone flora en (bodem) fauna en de waardevolle oude bosbodem, aanwezigheid van natuurlijk reliëf en anderen bijzondere terreinkenmerken.

Gebruiks-, en bouwregels

Onder gebruiks- en bouwregels zijn in het omgevingsplan nadere regels opgenomen over gebruik en bebouwing. Hiermee wordt het gebruik en eventueel bebouwing die "als vanzelf" valt onder de doeleindeomschrijving ingeperkt. Het gaat hier dus om "dit mag niet" bepalingen of bepalingen waarin een bepaald gebruik of bebouwing wordt uitgesloten. Het kan ook dat hierin al bepaalde werken of werkzaamheden worden uitgesloten of aan voorwaarden worden verbonden.

Deze regels zijn voor een adequate bescherming van de oude bosgroeiplaatsen een belangrijk onderdeel van de planregeling. Niet alleen wanneer de gemeente ervoor kiest om een specifieke functie obg toe te delen maar zeker ook als de gemeente ervoor kiest om de obg onderdeel te laten zijn van een grotere natuurfunctie. Ook kan dit soort regels worden toegevoegd aan gronden die grenzen aan de obg-locatie wanneer dit helpt bij de bescherming en instandhouding van de obg.

VOORBEELD

De volgende activiteiten zijn niet toegestaan op locaties met de functie oude bosgroeiplaats:

- a. het ophogen, afgraven, vergraven, verzetten, ontgronden, egaliseren, ontginnen en/ of diepploegen van gronden;
- b. het graven, dempen, dan wel verdiepen, vergroten, of anderszins herprofilen van waterlopen, sloten en greppels;
- c. het verwijderen van natuur- en landschapselementen;
- d. Het toevoegen van nieuwe permanente barrières zoals fietspaden of wegen.
- e. Het vergraven van greppels en wallen zijnde historische terreinkenmerken
- f. Het aantasten van natuurlijk reliëf door grondverzet.
- g. Het aanbrengen van verharding of halfverharding bijvoorbeeld voor realiseren van parkeerplaatsen.
- h. Het oprichten van bouwwerken zijnde gebouwen, andere opstallen of overkappingen.

- i. het aanleggen, vergroten en/of verharden van paden en wegen, parkeerplaatsen en/of andere oppervlakteverharding;

Onder verboden gebruik wordt in elk geval verstaan:

- j. een gebruik van gronden als stort- en/of opslagplaats van grond en/of afval, met uitzondering van een zodanig gebruik voor het normale op de bestemming gerichte gebruik en onderhoud;
- k. een gebruik van gronden als stallings- en/of opslagplaats van één of meer aan het gebruik onttrokken machines, voer-, vaar- of vliegtuigen, met uitzondering van een zodanig gebruik voor het normale op de bestemming gerichte gebruik en onderhoud;

Regels betreffende werken en werkzaamheden

Werken en werkzaamheden die ten dienste staan van de obg, maar toch een vorm kunnen hebben die bescherming en instandhouding raakt vallen onder deze regels. Voor deze werken en werkzaamheden kan een nadere toetsing van het voorgenomen werk/de voorgenomen werkzaamheid nodig zijn. Dat kan door voor die werken en werkzaamheden een omgevingsvergunningplicht in de planregels obg op te nemen. Hieronder allerlei mogelijke werken en werkzaamheden geschetst; deze zijn niet in elke situatie van toepassing/passend, zal moeten worden afgestemd op de ter plaatse aanwezige obg-waarden.

VOORBEELD

Voor de volgende werken of werkzaamheden is een omgevingsvergunning nodig:

- a. Het vellen en rooien van houtgewas
- b. het aanleggen van ondergrondse leidingen
- c. het verlagen, of verhogen van de grondwaterstand door aanleg van drainage of door bemaling en/of bronnering;

Een omgevingsvergunning is niet nodig wanneer de werken of werkzaamheden:

- a. normaal onderhoud en beheer van de activiteit Landschapselementen en Natuur betreffen;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan.

Een omgevingsvergunning wordt verleend indien bij de aanvraag is aangetoond dat de hier aanwezige waarden niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast.

Ontheffing instructieregel en ontheffing voor experimenten

Gemeenten en waterschappen kunnen bij Gedeputeerde Staten (GS) een ontheffing van een instructieregel aanvragen op basis van artikel 1.6 en 1.7 van de omgevingsverordening. Artikel 1.6 regelt dat GS op basis van een integrale afweging van provinciale belangen ontheffing verlenen in situaties waarbij de uitoefening van een taak of bevoegdheid onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat met de regel wordt gediend. Artikel 1.7 regelt dat GS deze ontheffing kunnen verlenen voor experimenten in gebieden en het mogelijk maken van innovatieve ontwikkelingen. Voor beide ontheffingen geldt dat alleen bij uitzondering kan gebeuren. Meer informatie over de ontheffing instructieregel en de ontheffing voor experimenten kan worden gevonden in de handreiking bij de omgevingsverordening.

Samenhang met overig beleid en regelgeving

Bescherming NNN

De meeste Oude bosgroeiplaatsen liggen tevens in het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De instructieregel voor de bescherming van de Oude bosgroeiplaatsen gaat boven art 6.3 OV de instructieregel voor de bescherming van het NNN (zoals beschreven in art 6.3 lid 5 OV). Wel geldt art 6.2. Wanneer blijkt dat locaties niet voldoen aan de definitie voor oude bosgroeiplaats dan vervalt de bescherming van art 6.13 en wordt teruggevallen op art 6.3 van de omgevingsverordening. Bij het niet van toepassing zijn van art. 6.13 blijven de NNN-regels onverminderd van kracht en er dient altijd aan alle van toepassing zijnde regels van de verordening te worden voldaan.

Activiteitenregels houtopstanden

Naast de instructieregel voor oude bosgroeiplaatsen gelden ook nog de activiteitenregels uit afdeling 111.3 van het Bal (Besluit activiteiten leefomgeving) en de daarop gebaseerde provinciale regels. Deze regels gaan over de houtopstand, dus de daar aanwezige staande houtige gewassen waaronder bomen, boomvormers en struiken. Het is verboden een houtopstand te vellen zonder dit ten minste vier weken voor het begin daarvan te melden. De eisen waaraan een melding moet voldoen staan omschreven in art 6.15 de Omgevingsverordening. Dunningen, verjongingsgaten en het verwijderen van houtopstanden voor natuurherstel kunnen onder voorwaarden zonder melding worden uitgevoerd. Deze voorwaarden staan omschreven in de Omgevingsverordening. Hierbij is wel van belang dat de regels uit 111.3 Bal en 6.13 Ov tegelijkertijd van toepassing kunnen zijn en dat altijd moet worden gecontroleerd of aan beide regels wordt voldaan.

In de Beleidsregels natuur en landschap hebben Gedeputeerde Staten vastgelegd hoe ze omgaan met meldingen en maatwerkvoorschriften met betrekking tot houtopstanden. Op basis van een melding kunnen Gedeputeerde Staten een kapverbod opleggen. Dit houdt in dat het vellen of doen vellen van een houtopstand voor de periode van ten hoogste vijf jaar verboden kan worden. In beginsel is hiervan sprake bij locaties die zijn aangeduid als oude bosgroeiplaats, bij cultuurhistorisch waardevol bos en bij vellingen groter dan 0.5 hectare. Voor de Oude bosgroeiplaatsen die in de lagere categorieën vallen ligt het niet in de rede een kapverbod op te leggen omdat het hier niet zo zeer de opstand zelf uitzonderlijke waarden bevat maar dit meer in de ondergrond en kruidlaag aanwezig zijn. Voor de bovenste twee categorieën ligt het wel in de rede vlaktegewijze vellingen die niet ten dienste staan van de houtopstand te verbieden.

Ook is in de beleidsregels vastgelegd dat Gedeputeerde staten geen maatwerkvoorschrift stellen voor het herbepflanen op andere grond voor houtopstanden op een Oude bosgroeiplaatsen. Dat betekent dat het niet mogelijk is om op Oude bosgroeiplaatsen bos te kappen en hier iets anders te ontwikkelen dan bos.

Ook staat in de beleidsregels (art 5.6, eerste lid) dat afgeweken kan worden van de verplichting tot herbeplanten voor een aantal gevallen bijvoorbeeld het verwijderen van houtopstanden ter voorkoming van bosbrand, of kleinschalige kap die nodig is voor het herstel en de beleving van cultuurhistorische elementen. Dit is niet mogelijk (art 5.6 lid 3) als deze houtopstanden onderdeel zijn van een oude bosgroeiplaats.